



Սույն գիրքը թվայնացվել է Գրքասեր ՀԿ-ում՝ հայերենով գրականության պահպանման, հանրայնացման և ժամանակակից թվային միջավայրում հասանելի դարձնելու նպատակով:

Կազմակերպության նախաձեռնությունը միտված է հայերեն գրքերի և տեքստերի տարածմանը, ընթերցանության խթանմանը և մշակութային ոչ նյութական ժառանգության պահպանությանը՝ ապահովելով դրանց հասանելիությունը հնարավորինս լայն շրջանակների համար:

Մենք հավատում ենք, որ թվայնացումը ոչ միայն պահպանման միջոց է, այլև գիտելիքի, գրականության և մշակույթի շարունակական փոխանցման կարևոր ուղի:

Գրքասեր ՀԿ-ն գրքերը ծայնագրում և թվայնացնում է բացառապես Ձեր նվիրատվությունների շնորհիվ: Կազմակերպությանը կարող եք օժանդակել հետևյալ հղումով՝

<https://grqaser.org/hy/donate>

Ստուգված

Նորվեգական գրականություն, Արձակ, Նովել

13+

Թարգմանիչ՝ Արտաշես Յայլոյան

Կնուտ Համսուն Թիվոլիում¹ հանդիպած կինը

Ամառ էր, Փարիզի երգչախումբը ելույթ էր ունենում Թիվոլիում: Քայլելով բարձրանում էի թագավորական պալատի բլուրն ի վեր: Ամենավերևում շրջվեցի ու քայլերս դանդաղեցնելով՝ իջա դեպի Թիվոլի:

Փարիզի երգչախմբին ունկնդրելու համար մեծ բազմություն էր հավաքվել: Ես նույնպես կանգ առա ու խառնվեցի մյուսներին:

Այստեղ պատահեցի մի ծանոթի, որի հետ զրույցի բռնվեցինք: Հենց այդ ժամանակ էլ ներսում սկսեցին երգել, և քամին երգի մեղմ հնչյունները երբեմն-երբեմն հասցնում էր մեզ: Մեջս անսպասելիորեն անհանգստություն մտավ, նյարդային մի անբավարարություն համակեց ինձ: Ակամա մի կողմ քաշվեցի ու սկսեցի անկապ-անկապ պատասխանել ծանոթիս հարցերին: Մի քիչ հանգստացա, այնուհետև անբացատրելի մի տագնապ կրկին համակեց ինձ: Հենց այդ պահին էլ ընկերս հարցրեց.

— Այն կինն ո՞վ է. շարունակ քեզ է նայում:

¹ **Թիվոլի** — կարուսելով, հրաձգարանով, վիճակախաղով և ժամանցի այլ միջոցներով զբոսայգի:

Կտրուկ շրջվեցի: Հենց իմ թիկունքում մի կին էր կանգնած: Ես հանդիպեցի շատ տարօրինակ կերպով ինձ վրա հառած մի զույգ աչքերի, կապույտ, մշուշոտ աչքերի, որ բնավ չէին թարթում:

— Չեմ ճանաչում,— պատասխանեցի ես ու դեմքս շրջեցի:

Խիստ անհանգստացա: Աչքերը շարունակում էին հանգչել ինձ վրա, ես զգում էի, որ նրանք անդադար չամփրում են ծոծրակս և երկու սառը մետաղյա ձողերի պես դեմ էին առել թիկունքիս:

Այլևս հնարավոր չէր դիմանալ այդ հայացքին՝ այնքան որ նյարդայնացած էի: Որպեսզի հաստատ համոզվեմ, որ այդ կնոջն իսկապես չեմ ճանաչում, մեկ անգամ ևս շրջվեցի դեպի նա, ապա մի կողմ քաշվեցի ու հեռացա:

Մի քանի օր անց ծանոթներիցս մեկի՝ մի երիտասարդ լեյտենանտի հետ տեղ էի բռնել համալսարանի ժամացույցի դիմաց գտնվող նստարաններից մեկին: Նստել ու նայում էինք անցուդարձող մարդկանց, որ դուրս էին եկել զբոսանքի: Հանկարծ բազմության մեջ նկատեցի մի զույգ աչքերի, սառը, մշուշոտ աչքեր, որ ուղղված էին մեր կողմը: Իսկույն ճանաչեցի այն երիտասարդ կնոջը, որին տեսել էի Թիվոլիում: Անցնելիս ուշադիր նայեց մեզ: Լեյտենանտը հետաքրքրասիրությամբ հարցրեց, թե ծանոթ եմ արդյոք այդ կնոջը:

— Բոլորովին,— պատասխանեցի ես:

— Բայց մեզանից մեկի հետ նա հավանաբար ծանոթ է,— ասաց նա ու տեղից վեր կացավ:

— Գուցե հենց ինձ հետ:

Այդ ժամանակ կինը տեղավորվեց հարևան նստարանին: Մենք քայլեցինք նրա կողմը, լեյտենանտի փեշից քաշելով՝ հորդորեցի թողնել-հեռանալ:

— Հիմարությունն չանես,— ասաց նա,— պիտի անպայման բարևել նրան:

— Դե լավ,— ասացի ու գնացի նրա հետևից:

Լեյտենանտը ողջունեց ու ասաց իր անունը: Թույլ կտա՞ր արդյոք տիկինը տեղ զբաղեցնել իր նստարանին. ու առանց այլևայլության նստեց:

Նա սկսեց զրուցել կնոջ հետ, որը սիրալիր պատասխաններ էր տալիս, բայց ցրված էր: Կարճ ժամանակ անց լեյտենանտը վերցրեց կնոջ հովանոցն ու սկսեց մատներով խաղացնել: Ես կանգնել ու շարունակ նայում էի, մոլորվել էի ու իսկապես չգիտեի՝ ի՞նչ անել: Մեր կողքով, ծաղիկների զամբյուղը ձեռքին, մի տղեկ անցավ: Լեյտենանտը, որ այս գործի վարպետն էր և գիտեր, թե ինչ պիտի անել, իսկույն ձայն տվեց տղային և կնոջ համար մի քանի վարդ գնեց: Կարելի՞ է վարդերից մեկը ամրացնել տիկնոջ կրծքին: Մի երկու անգամ մերժվելուց հետո, վերջապես իրավունք ստացավ: Լեյտենանտը գեղեցիկ տղա էր, ուստի ինձ բնավ չզարմացրեց, որ կինը թույլ տվեց մոտենալ իրեն:

— Բայց ախր այս վարդը թառամած է,— հանկարծ ասաց նա,— մերակից դուրս քաշեց ու սարսափահար նայեց վարդին: Ապա շարտեց փողոցն ի վեր ու ցածրաձայն ասաց:— Այս վարդը երեխայի դի է հիշեցնում:

Գուցե նրա վերջին բառերը ճիշտ չեմ մեջբերում, սակայն շարժումները հիշում եմ ամենայն մանրամասնությամբ:

Լեյտենանտի առաջարկությամբ զբոսնելով բարձրացանք թագավորական պալատի զբոսայգու կողմը: Ճանապարհին շատ անսպասելիորեն կինը սկսեց խոսել ինչ-որ երեխայի մասին, որին արդեն թաղել են: Մենք ոչինչ չասացինք: Քիչ անց, խոսքը փոխելով, սկսեց պատմել Գաուստադի², թե ինչ տառապանքների են մատնվում այնտեղ հայտնված մարդիկ, եթե խելագար չեն:

— Իհարկե,— ասաց լեյտենանտը,— բայց մեր օրերում այդպիսի բան չի պատահում:

— Հենց այն երեխայի մոր հետ այդպիսի բան պատահել է,— պատասխանեց կինը:

— Գրողը տանի,— ասաց լեյտենանտն ու սկսեց ծիծաղել:

Տիկինը խոսում էր հաճելի ձայնով, իսկ լեզուն կիրթ էր: Ես մտածեցի, որ նա սաստիկ գրգռված է, գուցե նույնիսկ ինչ-որ չափով հիստերիկ նոպայի մեջ, որի մասին էր վկայում նրա աչքերի հիվանդագին արտահայտությունը: Ընդհանրապես ես չեմ կարծում, թե նա որևէ պակասություն ուներ: Սակայն միևնույն ժամանակ դժվար էր հետևել նրա մտքի շրջադարձերին: Նա ինձ հոգնեցրեց, ես ձանձրացա և դա էր պատճառը, որ կանգ առա ու հրաժեշտ տվեցի: Հեռանալիս տեսա, որ նրանք միասին քայլում են դեպի զբոսայգու խորքը: Չիմացա՝ ուր գնացին, ետ չնայեցի:

Անցավ մեկ շաբաթ: Մի երեկո, երբ Կառլ Յուհանով իջնում էի, կրկին հանդիպեցի այն կնոջը, որին տեսել էի Թիվոլիում: Երկուսս էլ ականա դանդաղեցրինք մեր քայլերը, և մինչ մի բան կմտածեի, արդեն քայլում էի նրա կողքով:

Հենց այնպես զրուցեցինք դեսից-դենից և շարունակեցինք մայթով քայլել: Նա ասաց իր անունը,— մի նշանավոր ընտանիքի անուն,— և հարցրեց իմը: Մինչ ես կպատասխանեի, ձեռքը ուսիս դնելով՝ ասաց.

— Օ՛, մի՛ չարչարվեք: Ես գիտեմ:

— Այո,— ասացի ես,— լեյտենանտ ընկերս արդեն հոգացել է այդ մասին: Կարելի՞ է իմանալ՝ ինչպես է ինձ ներկայացրել:

Սակայն նրա մտքերն ուրիշ տեղ էին: Նա մատնացույց արեց Թիվոլիի կողմն ու ասաց.

— Տեսե՛ք:

² Գաուստադ — քաղաք Նորվեգիայում, որտեղ գտնվում է այդ երկրում հայտնի հոգեբուժական հիվանդանոցը:

Հեծանվորդը ճախրելով բարձրանում էր դեպի վեր և ապա ընկնում ցած, բոցավառ ջահերի ծովը:

— Գնա՞նք այնտեղ,— հարցրեցի ես:

— Արի նստարան գտնենք,— պատասխանեց կինը:

Նա առաջ ընկավ: Դրամմենսվայենով քայլեցինք դեպի վեր ու մտանք զբոսայգի, որտեղ նա աչքից հեռու մի տեղ գտավ, ամենամուգ տեղը, որ հնարավոր էր գտնել: Նստեցինք:

Ես անմիջապես փորձեցի գրույց սկսել, սակայն ապարդյուն: Նա աղաչական թեթև շարժումով ինձ կանխեց: Արդյոք չե՞մ կարող մի պահ լռել, կատարելապես լուռ մնալ: «Հաճույքով»,— մտածեցի ես ու լռեցի: Կես ժամ շարունակ մունջ նստել էի ու ոչինչ չասացի: Կինն անշարժ նստած էր խավարի մեջ. ես կարողանում էի տեսնել նրա աչքերի սպիտակ փայլը, որ ամբողջ ընթացքում շեղակի հառել էր ինձ վրա: Ի վերջո փոքր-ինչ երկյուղով լցվեցի այդ ծակող, խելագար հայացքից և այն է՝ ուզում էի վեր կենալ: Բայց նույն պահին էլ ինձ ստիպեցի նստած մնալ և ձեռքս տարա կրծքագրպանս, որ ժամացույցս հանեմ:

— Ժամը տասն է,— ասացի:

Ոչ մի պատասխան: Նրա անքթիթ աչքերը քարացել էին վրաս: Հանկարծ, առանց որևէ շարժում անելու, ասաց.

— Կարո՞ղ եք գերեզման փորել ու երեխայի դի հանել:

Սաստիկ վախեցա: Գնալով ավելի համոզվեցի, որ գործ ունեմ խելագարի հետ: Միաժամանակ հետաքրքրությունս նույնպես բորբոքվեց, և ես չուզեցի լքել նրան: Ահա թե ինչու, նրան նայելով, ասացի.

— Երեխայի դի՞: Հա՛, ինչո՞ւ չէ, կարող եմ ձեզ օգնել:

— Քանի որ նա ողջ է թաղվել,— ասաց կինը,— ուստի պետք է նրան նորից տեսնեմ:

— Այո, իհարկե,— պատասխանեցի ես,— մենք պարտավոր ենք փորել ու հանել ձեր երեխային:

Ես սևեռուն նայեցի նրան: Իսկույն զգաստացավ:

— Ինչո՞ւ եք ասում, թե նա իմ երեխան է,— հարցրեց կինը:— Ես ձեզ այդպիսի բան չասացի, ես ասացի միայն, որ մորը ճանաչում եմ: Հիմա ամեն ինչ կպատմեմ:

Եվ այդ կինը, որ չէր կարողանում մի ողջամիտ, կապակցված գրույց վարել, սկսեց մի երկար պատմություն պատմել այդ երեխայի մասին, տարօրինակ մի պատմություն, որը խորապես ցնցեց ինձ: Պատմում էր անմիջականորեն ու վստահություն ներշնչելով, կատարյալ հիմնավորվածությամբ: Նրա շարադրանքը ոչ մի խոցելի տեղ չուներ, և ոչ մի վրիպում չկար նրա խոսքի մեջ: Հետզհետե դադարեցի մտածել, թե այդ կնոջ ողջախոհության հետ ինչ-որ բան է պատահել:

— Մի երիտասարդ կին,— նա այդպես էլ չասաց, թե այդ կինն ինքն է,— սրանից որոշ ժամանակ առաջ ծանոթանում է մի պարոնի հետ, որի նկատմամբ սկսում է զգացմունք տածել և, ի վերջո, գաղտնի նշանվում է նրա հետ: Միշտ միասին են լինում, հանդիպում և՛ օրը ցերեկով, և՛ ծածուկ, պայմանավորված ժամին այցելում են միմյանց, տղամարդը գնում է նրա տուն, նա՝ տղամարդու, երբեմն էլ մուլթն ընկնելիս հանդիպում են հենց այս նույն նստարանի մոտ, որտեղ հիմա իրենք նստած են: Այո, իրենց գլուխը սիրուց բոլորովին կորցնում են և, բնականաբար, մի գեղեցիկ օր տանը գլխի են ընկնում, թե աղջիկն ինչ վիճակում է: Ուստի լուր են ուղարկում իրենց տնային բժշկին,— կինը տվեց բժշկի անունը, որ մեր հայտնի բժիշկներից մեկն է,— և նրա խորհրդով աղջկան ուղարկում են գավառական քաղաքներից մեկը: Նրան հանձնում են տեղի տատմերներից մեկի խնամակալությանը:

Ժամանակ է անցնում, երեխան ծնվում է, և, որքան էլ որ տարօրինակ է, տնական բժիշկը նույնպես Քրիստիանիայից³ պատահաբար գալիս է գավառ: Իսկ երիտասարդ մորը, դեռ ուշքի չեկած, հայտնում են, թե երեխան մահացել է: Մահացած է ծնվել: Չէ, մի քանի օր ապրել է:

Բայց բանն այն է, որ երեխան մահացած չի եղել: Երբեք թույլ չեն տվել, որ մայրը երեխային տեսնի: Հուղարկավորության օրը, դագաղի մեջ դրած, վերջապես բերել են մոր մոտ: Իսկ նա մեռած չէր, ձեզ բան եմ ասում՝ ողջ էր, այտերը արյունից շառագունած էին, իսկ ձախ ձեռքի մատները մի քանի անգամ շարժվեցին: Մոր ողբի ուղեկցությամբ երեխային թաղում են: Ամեն ինչ կարգադրում էին տնական բժիշկն ու տատմերը:

Ժամանակ է անցնում, մայրը դարձյալ ոտքի է կանգնում,— սակայն դեռ հիվանդ է,— և վերադառնում է մայրաքաղաք: Այստեղ նա իր մի քանի ընկերուհիներին պատմում է գավառում տեղի ունեցածի մասին, և քանի որ հարազատ երեխայի մասին մտքերը նրան հանգիստ չեն տալիս, չի թաքցնում, որ երեխային ողջ-ողջ են թաղել: Աղջիկը լաց ու կոծ է անում, տանը նրան նայում են արհամարհանքով, իսկ այդ ամենին էլ գումարած՝ սիրած տղամարդը հեռացել է, չկա ու չկա:

Մի օր ծնողների տան առջև մի կառք է կանգնում: Աղջկան տանելու են զբոսանքի: Նա կառք է նստում, և կառապանը նրան տանում է... Գառուտադ: Ինչո՞ւ են իրեն հոգեբուժարան բերել: Իսկապե՞ս գժվել է: Թե գգուշանում են, որ բարձրաձայն շատ է խոսում երեխայի մասին:

Ժամանակ է անցնում: Գառուտադում պարապ չի մնում՝ հոգեկան հիվանդների համար դաշնամուր է նվագում: Նրա մեջ խանգարվածության նշույլ չեն տեսնում, թերևս լոկ սաստիկ ուժասպառ է եղել: Մարդիկ նրան հորդորում են ուժեղ կամք ունենալ, գոտեպնդվել: Մի՞թե ծիծաղելի չէ, որ մարդիկ են նրան համոզում, որ մերկացնի իր երեխայի հանդեպ իրենց իսկ գործած ծանր հանցանքը: Իսկ նա չի հանդգնում:

³ **Քրիստիանա** — Այսպես է կոչվել Նորվեգիայի մայրաքաղաք Օսլոն: 1624-1924 թթ.-ին:

Շարունակում է ողբալ ու լաց լինել: Չի կարողանում գտնել անգամ մեկին, որ իրեն օգնության ձեռք պարզի:

— Իսկ դուք չե՞ք օգնի,— հարցրեց նա ինձ:

Ինձ թվաց, թե կնոջ պատմությունը ծայրից ծայր հորինված է: Սակայն համոզված էի, որ ինքը հավատում է այդ պատմությանը: Այնքան գորով ու ջերմություն կար նրա պատմածի մեջ, որ հագիվ թե սուտ լիներ, ու ես վստահ էի, որ ամեն դեպքում այս պատմությունը ճշմարտության հատիկ ունի, օրինակ՝ այն, որ նա իսկապես երեխա է ունեցել:

Հավանաբար հիվանդության ժամանակ այնքան թույլ է եղել, որ չի գիտակցել երեխայի մահը, և տենդի պահին նրա մեջ այն միտքն է հառել, թե երեխային սպանել են:

Ահա թե ինչու ասացի.

— Երեխան այստե՞ղ է թաղված:

— Ոչ, որտեղ որ հիվանդ պառկած էի, այնտեղ էլ թաղված է,— պատասխանեց նա:

— Ուրեմն ձե՞ր երեխան էր,— արագ վրա տվեցի ես:

Այս անգամ ոչինչ չպատասխանեց, միայն երկչոտ ու տագնապալից հայացքով թռուցիկ նայեց ինձ:

— Ինքնին հասկանալի է, որ ես ձեզ կօգնեմ, ինչով կարող եմ,— հանգիստ ասացի ես:— Ե՞րբ ենք մեկնելու:

— Վաղը,— ասաց նա աշխուժանալով,— վաղը, սիրելիս:

— Լավ,— ասացի:

Եվ մենք պայմանավորվեցինք հաջորդ երեկոյան, ժամը յոթին, հանդիպել գնացքի մեկնելուց առաջ:

Պայմանավորված ժամին կայարանի առջև կանգնած սպասում էի. ես վճռականորեն իմ խոսքի տերն էի: Ժամը յոթը եղավ, նա չեկավ: Գնացքը մեկնեց, վերադարձա ու սպասեցի, սպասեցի մինչև ժամը ութը: Նա դեռ չէր երևում: Վերջապես, երբ արդեն պատրաստվում էի տուն գնալ, նա եկավ, ավելի շուտ վազում էր և ոչ թե քայլում: Շուրջը եղած մարդկանց ներկայությամբ, առանց բարևելու, առանց նախաբանի բարձրաձայն ու պարզորոշ ասաց.

— Գիտե՞ք, երեկ երեկոյան ես ձեզ խաբեցի: Կարծում եմ՝ գլխի ընկաք, որ կատակում էի:

— Բնականաբար,— պատասխանեցի ես՝ շփոթվելով, որ նա այդքան բարձր է խոսում,— իհարկե գլխի ընկա, որ կատակ էր:

— Իսկապե՞ս,— ասաց նա,— բայց չէ՞ որ կարող էիք նաև շատ լուրջ համարել, ուստի թող Աստված ների ինձ:

— Ի՞նչ եք արել, որ Աստծո ներողամտությունն եք հայցում:

— Ե՛կ,— ասաց նա ու ձեռքս քաշեց:— Խնդրում եմ, այդ մասին էլ ոչ մի բառ չխոսենք,— ու ծիծաղեց:

— Ինչպես ուզում եք,— պատասխանեցի ես,— բոլոր դեպքերում ես ձեզ հետ եմ:

Ռուսենկրանց փողոցով բարձրացանք դեպի Թիվոլի, Դրամմենսվայենով քայլեցինք դեպի վեր և կրկին թեքվեցինք ու մտանք զբոսայգի: Միշտ նա էր առաջնորդում: Դարձյալ տեղավորվեցինք մեր նստարանին ու նորից սկսեցինք զրուցել դեսից-դենից: Նրա միտքը, ինչպես միշտ, խիստ վայրիվերումների մեջ էր, սակայն շատ հետաքրքրական: Մի քանի անգամ նույնիսկ ծիծաղեց ու քթի տակ ինչ-որ երգ մոմռաց:

Ժամը տասին վեր կացավ ու խնդրեց իրեն ուղեկցել: Ավելի շուտ կատակելով, քան լուրջ առաջարկեցի թևանցուկ անել ինձ: Հայացքը հառեց վրաս:

— Չեմ համարձակվի,— լուրջ-լուրջ պատասխանեց նա:

Քայլեցինք դեպի Ռիվոլի, որտեղից աղմուկ էր հասնում մեր ականջին: Լարախաղացը դարձյալ ճախրում էր օդում: Ուղեկցուհիս սկզբում շատ վախեցավ լարախաղացի համար ու ամուր կառչեց թևիցս, կարծես ինքն է վտանգի մեջ և, ուր որ է, ընկնելու է: Քիչ անց կրկին աշխուժացավ: Բա որ ընկնի ու ջարդուվիշուր լինի՞: Կամ հայտնվի սեղաններից մեկի վրա, ասենք, հենց որևէ մեկի գարեջրի գավաթի մե՞ջ: Եվ այդ մտքից սկսեց արցունքն աչքերին ծիծաղել:

Այս բարձր տրամադրությամբ էլ քայլեցինք դեպի տուն: Նա նորից սկսեց քթի տակ մի մեղեդի մոմռալ: Փողոցի խավարում, տներից մեկի մոտ, որի առջև երկաթյա մի սանդուղք կար, հանկարծակի կանգ առավ և հայացքը սարսափահար հառեց առաջ: Ես զարմացած կանգ առա: Նա ցույց տվեց սանդուղքի ամենաներքին աստիճանն ու շնչակտուր ասաց.

— Այն փոքրիկ դագաղը հենց այսքան էր:

Ճիշտն ասած, ես շատ զայրացա: Ուսերս թոթվելով ասացի.

— Տեսնո՞ւմ եք, նորից սկսում եք:

Նայեց ինձ: Ու դանդաղ, շատ դանդաղ աչքերն արցունքով լցվեցին, ու ես տան առաջին հարկի պատուհաններից ընկնող լույսի տակ տեսա, որ շրթունքները դողում են: Նա թևերը հոսահատ կախ գցեց: Վայրկյան անց մի քայլ առաջ եկավ ու ասաց.

— Սիրելիս, սիրելիդ իմ, իմ հանդեպ ներողամիտ եղեք:

— Իհարկե,— պատասխանեցի ես: Եվ շարունակեցինք քայլել: Իր դռան մոտ ձեռքս հանկարծակի բռնեց ու բարի գիշեր մաղթեց:

Արդեն մի քանի շաբաթ է անցել, իսկ ես ոչ մի անգամ չեմ տեսել այդ տարօրինակ կնոջը: Իմ դյուրահավատության համար ինքս ինձ վրա զայրացած եմ ու գնալով ավելի եմ համոզվում,

որ իմ գլխին խաղ է խաղացել: Ի՛նչ արած,— մտածեցի ես,— թող այսուհետ գրողի ծոցը կորչի»:

Մի երեկո, թատրոնում նստած, «Երիտասարդների միությունն»⁴ եմ նայում: Երկրորդ գործողության ժամանակ զգացի, որ ինձ անորոշ մի անհանգստություն է համակում, ինչ-որ արտաքին մի ուժ ներգործում է նյարդերիս վրա: Տհաճության այդ նույն զգացողությունը առաջին անգամ ես ունեցել եմ Թիվոլիում՝ Փարիզի երգչախմբի ելույթի ժամանակ: Կտրուկ շրջվեցի) ամեն ինչ ճիշտ էր՝ նույն կինը նստել ու բորբոքուն հայացքը հառել էր վրաս:

Ես կուչ եկա, նստած տեղս անհանգիստ շարժումներ արեցի, ամբողջովին տարվեցի Դանիել Հայրեի խաղով, սակայն ողջ երեկոյի ընթացքում այն տհաճ զգացողությունն ունեի, թե թիկունքից մարմնիս միջով անցնում են երկու անքթիթ, ծակող աչքեր: Ներկայացումը չավարտված վեր կացա ու դուրս եկա:

Մի երկու ամիս քաղաքից բացակայում էի: Երբ վերադարձա, արդեն գրեթե մոռացել էի այն կնոջը, որին հանդիպել էի Թիվոլիում, ոչ մի անգամ նրա մասին չէի մտածել: Նա իմ գիտակցությունից դուրս էր թռել այնպես անսպասելիորեն, ինչպես որ հայտնվել էր:

Վերջին մառախլապատ երեկոներից մեկի ժամանակ հենց այնպես զբոսնում էի Թորվաթենում՝ հասարակական ճաշարանի և «Փիդ» դեղատան միջև: Քայլում ու նայում էի, թե ինչպես են մարդիկ մառախուղի մեջ բախվում միմյանց:

Այսպես քառորդ ժամից ավելի գնում-գալիս էի ու ինձ ու ինձ մտածում. «Մի անգամ էլ քայլեմ մինչև դեղատուն և վերադառնամ»: Ժամը տասնմեկը եղավ: Հասա դեղատան մոտ: Մոտակա լապտերի լույսի տակ նկատեցի, որ մի մարդ ուղիղ գալիս է վրաս: Մի կողմ քաշվեցի, նա եկավ դեպի ինձ, ճապուկ ցատկեցի հակառակ կողմը, դեպի ձախ, որպեսզի խուսափեմ նրան բախվելուց: Հենց այդ պահին մառախուղի միջով ուշադիր ինձ էին նայում մի զույգ աչքեր:

— Թիվոլիում հանդիպած կինն է,— քարանալով շշնջացի ես:

Անշարժ հայացքը վրաս հառած, անճանաչելիորեն աղավաղված դեմքով կինը ընդհուպ մոտեցավ ինձ: Ձեռքերից մեկին մորթե ձեռնոց կար: Մի ակնթարթ նայեց դեմքիս:

— Իմ երեխան էր,— շեշտակի ասաց նա, ապա շրջվեց ու անհետացավ մառախուղի մեջ:

⁴ Երիտասարդների միություն — Հենրիկ Իբսենի կատակերգությունը: